

Stf justitieombudsmannen  
Karin Almgren

## Kritik mot Kriminalvården, anstalten Kumla, för att intagna inte haft möjlighet att använda tv i bostadsrummen

---

### Anmälan

I en anmälan till JO förde AA fram klagomål mot Kriminalvården, anstalten Kumla, och beskrev i huvudsak följande.

Anstalten tillhandahåller inte nya batterier för fjärrkontrollen till tv:n. De intagna måste själva köpa batterier. Det går inte att byta kanal utan fjärrkontroll på de tv-apparater som finns i anstalten. Personalen skriver inte ut tv-tablå till de intagna. Tablåen går bara att köpa i kiosken varannan vecka och gäller bara för en vecka framåt, vilket gör att de saknar tv-tablå varannan vecka. Han skrev en hemställan om att få överlägga med ledningen för anstalten för att diskutera ämnen som tagits fram under ett förtroenderåd. Han blev ombedd att lämna synpunkterna skriftligen. Två månader efter det att han lämnat över skrifterna har han fortfarande inte fått träffa ledningen.

### Utredning

En medarbetare på JO hämtade inledningsvis in muntliga uppgifter från en kriminalvårdsinspektör på anstalten Kumla, varvid bl.a. följande framkom. Ingen avdelning i anstalten tillhandahåller batterier till fjärrkontrollerna som hör till tv-apparaterna i de intagnas bostadsrum. De intagna har möjlighet att själva köpa batterier i kiosken varannan vecka. Det finns tv-apparater i anstalten som bara kan styras med fjärrkontroll.

JO begärde därefter att Kriminalvården skulle yttra sig över det som förts fram i anmälan.

I sitt remissvar anförde Kriminalvården, genom regionchefen för region Mitt, bl.a. följande.

### Sakförhållanden

Uppgifter har hämtats in från kriminalvårdschef, biträdande kriminalvårdschef och rättsvårdssamordnare vid anstalten Kumla. Av utredningen har i huvudsak följande framkommit.

*Hantering av batterier till fjärrkontroller i intagnas bostadsrum*

Anstalten Kumla tillhandahåller batterier till fjärrkontroller i allmänna utrymmen. Anstalten slutade att tillhandahålla batterier till fjärrkontroller i intagnas bostadsrum till följd av att intagna i stor utsträckning använde batterierna till andra elektroniska apparater än fjärrkontroller, vilket resulterade i en hög förbrukning av batterier.

Det stämmer att det efter en ny upphandling inte längre går att byta kanal utan fjärrkontroll på vissa TV-apparater. Med anledning av denna JO-anmälan ska anstalten Kumla se över sin rutin och kommer att börja tillhandahålla batterier till fjärrkontroller i intagnas bostadsrum igen.

*Intagnas tillgång till TV-tablå*

Anstalten Kumla tillhandahåller inte TV-tablå till intagna. Intagna kan köpa TV-tablå i anstaltens kiosk. Kioskvaror levereras varannan vecka. Utöver att köpa TV-tablå i kiosken, kan intagna ansöka om att få ta emot TV-tablåer utifrån. Detta kan ske genom att anhöriga skickar in en TV-tablå eller genom att den intagne har en egen prenumeration. Att intagna inte längre har tillgång till en tablå via TV:n handlar troligtvis om att funktionen Text-TV har tagits bort, vilket har gjorts av säkerhetsskäl.

*Överläggning med anstaltsledningen*

På enheterna i anstalten representeras ledningen av kriminalvårdsinspektörer. Utifrån ärendets dignitet prioriterar kriminalvårdsinspektören när och hur ett ärende ska hanteras. En sådan prioritering är nödvändig utifrån hög arbetsbelastning och resursskäl.

Enligt kriminalvårdsinspektören för den aktuella enheten efterfrågade AA ett möte med ledningen och fick då information om att inkomma skriftligen. Den 26 juli 2024 inkom AA med en hemställan där han skrev om önskemålet att få träffa ledningen för överläggning av frågor som diskuterats på avdelningen. Till hemställan bifogades en lista med punkter som diskuterats vid förtroenderåd. Listan var underskriven av flera intagna. Av listan framgick önskemål avseende tillgång till bollhall, mer balkongtid, inlånning av TV-spel och DVD, diskussion kring tillgång till TV-tablå, tillgång till radio eller CD-spelare på avdelningen eller i gymmet, tillgång till egen rakapparat eller hårtrimmer, samt tillgång till egna TV-spel. Hemställan besvarades skriftligt av en kriminalvårdsinspektör den 5 augusti 2024. Av svaret framgick att en kopia av hemställan lämnas till ordinarie kriminalvårdsinspektör som får hantera frågorna när denne är åter i tjänst.

AA förflyttades från anstalten Kumla den 28 september 2024. Något möte med kriminalvårdsinspektören för den aktuella enheten genomfördes inte innan hans förflyttning. Anstalten förklarar att detta däremot inte har inneburit att frågorna i skrivelsen från den 26 juli inte har hanterats eller besvarats av anstalten. Exempelvis har önskemålet om CD-spelare i träningsrummet verkställt. De önskemål eller frågor som inte har verkställts har besvarats muntligen till intagna via kriminalvårdsinspektör eller avdelningspersonal.

**Författningsbestämmelser**

Av 1 kap. 4 § fängelselagen (2010:610) (FäL) följer att varje intagen ska bemötas med respekt för sitt människovärde och med förståelse för de särskilda svårigheter som är förenade med frihetsberövandet.

Av 1 kap. 6 § FäL framgår att verkställigheten inte får innebära andra begränsningar i den intagnes frihet än som följer av denna lag eller som är nödvändiga för att ordningen eller säkerheten ska kunna upprätthållas.

Av 1 kap. 17 § i Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd (KVFS 2011:1) om fängelse (FARK Fängelse) framgår att det i en intagens bostadsrum ska

finnas stol, bord, skåp eller hylla, säng, bäddutrustning, spegel, anslagstavla, mugg, väckarklocka, radio samt anordning som gör att den intagne själv kan reglera inflödet av dagsljus. I en anstalt där de intagna låses in i bostadsrummen i anslutning till dygnsvilan ska det också finnas TV i bostadsrummen. På övriga anstalter behöver det inte finnas TV i bostadsrummet om sådan finns i gemensamt utrymme på avdelningen.

Första stycket gäller inte om det finns risk för att den intagne allvarligt skadar sig själv eller annan eller gör sig skyldig till skadegörelse, är avskild för kroppsbesiktning eller om det saknas ordinarie bostadsrum på grund av platsbrist. Så långt det är möjligt utifrån ordnings- och säkerhetsskäl ska bostadsrummet i dessa fall förses med sådant som enligt första stycket ska finnas i en intagens bostadsrum.

Enligt 4 kap. 3 § FäL ska en intagen ges möjlighet att på lämpligt sätt följa vad som händer i omvärlden.

Av 4 kap. 2 § FARK Fängelse framgår att en intagen ska genom Kriminalvårdens försorg ges möjlighet att köpa vissa förbrukningsvaror.

Av 4 kap. 4 § FARK Fängelse framgår att en intagen ska ges möjlighet att ta del av ett varierat utbud av litteratur och samhällsinformation.

Av 4 kap. 5 § FARK Fängelse framgår att en intagen ska ges möjlighet att ta del av SVT 1, SVT 2 och TV 4.

Enligt 4 kap. 5 § första stycket FäL ska en intagen ges möjlighet att på lämpligt sätt sammanträda med andra intagna för överläggning i frågor som är av gemensamt intresse för de intagna (förtroenderåd). Enligt andra stycket ska ett förtroenderåd ges möjlighet att på lämpligt sätt överlägga med ledningen för anstalten.

Av allmänna råd till 4 kap. 2–5 §§ FäL i FARK Fängelse framgår att tillgången till fritidssysselsättning, utbudet av massmedier, samt möjligheterna att utöva religion eller hålla förtroenderåd kan inskränkas av ordnings- eller säkerhetsskäl samt till följd av praktiska förhållanden inom Kriminalvården som t.ex. anstaltsrutiner och resurstillgång.

Av 4 kap. 7 § FARK Fängelse framgår bl.a. att Kriminalvården bestämmer när förtroenderåds överläggning med ledningen för anstalten ska hållas.

Av 1 kap. 20 § FARK Fängelse framgår att om en intagen vill tala med en representant för ledningen av anstalten, ska tillfälle till det ges så snart det lämpligen kan ske. Kriminalvården bestämmer vem som vid ett visst samtal representerar ledningen.

### **Kriminalvårdens bedömning**

Av utredningen framgår att det inte längre är möjligt att byta kanal utan fjärrkontroll på vissa TV-apparater. För att uppfylla kraven som framgår av regelverket ska Kriminalvården tillhandahålla TV. Kriminalvården behöver även tillse att intagna kan använda den TV som tillhandahålls. Anstalten Kumla ska se över sin rutin och kommer att börja tillhandahålla batterier till fjärrkontroller i intagnas bostadsrum igen.

Kriminalvården har ingen skyldighet att tillhandahålla en TV-tablå till intagna. Det finns inte heller något krav i regelverket om vilka förbrukningsvaror som intagna ska kunna köpa genom Kriminalvårdens försorg. Intagna i anstalten Kumla ges möjlighet att köpa TV-tablå i kiosken varannan vecka. Om TV-tablå önskas vid fler tillfällen kan en intagen ansöka om att ta emot en sådan utifrån.

Ett förtroenderåd ska ges möjlighet att på lämpligt sätt överlägga med ledningen för anstalten. Kriminalvården bestämmer när förtroenderåds överläggning med ledningen för anstalten ska hållas. Kriminalvården bestämmer även vem som vid ett visst samtal representerar ledningen. Utifrån rådande omständigheter behöver

kriminalvårdsinspektörer i anstalten Kumla prioritera hur och när en specifik fråga ska hanteras. I detta fall har någon muntlig överläggning med en kriminalvårdsinspektör inte ägt rum innan AA förflyttades från anstalten. Detta betyder däremot inte att anstalten inte har bemött förtroenderådets synpunkter som listades i skrivelsen från den 26 juli. Det har ansetts lämpligt att besvara dessa utan muntlig överläggning med en kriminalvårdsinspektör.

AA kommenterade Kriminalvårdens remissvar och anförde bl.a. följande. Anstalten drog medvetet ut på tiden för att få träffa ledningen till dess att han skulle förflyttas till annan anstalt.

### **Bedömning**

Kriminalvården har i sitt remissvar redogjort för relevant rättslig reglering.

Utredningen visar att anstalten inte tillhandahållit batterier för fjärrkontrollen till tv:n i de intagnas bostadsrum och att det inte går att byta kanal utan fjärrkontroll på vissa tv-apparater i anstalten. I en anstalt där de intagna låses in i bostadsrummen i anslutning till dygnsvilan ska Kriminalvården tillhandahålla tv i bostadsrummen (se 1 kap. 17 § första stycket FARK Fängelse). Intagna ska även ges möjlighet att ta del av vissa tv-kanaler (se 4 kap. 5 § FARK Fängelse). När fjärrkontrollerna saknat batterier har vissa av de intagna på anstalten Kumla inte kunnat nyttja tv i enlighet med föreskrifterna. Kriminalvården förtjänar kritik för detta. Jag ser positivt på att anstalten ska se över rutinerna och åter börja att tillhandahålla batterier till fjärrkontrollerna i intagnas bostadsrum.

Kriminalvården har fört fram att det saknas skyldighet att förse de intagna med tv-tablå. Tillgången till en tablå kan onekligen underlätta de intagnas möjligheter att på ett lämpligt sätt följa vad som händer i omvärlden (se 4 kap. 3 § fängelselagen). Jag finner dock inte anledning att uttala någon kritik med anledning av anstaltens rutiner i denna del. Mot bakgrund av de särskilda svårigheter som är förenade med ett frihetsberövande vore det enligt min mening emellertid önskvärt om anstalten undersöker möjligheten att skriva ut en tablå till avdelningarna.

Syftet med ett förtroenderåd är att de intagna därigenom får möjlighet att lägga fram sina synpunkter på frågor som på ett betydelsefullt sätt påverkar deras gemensamma situation (se prop. 1974:20 s. 149). Ett förtroenderåd ska ges möjlighet att på lämpligt sätt överlägga med ledningen för anstalten (se 4 kap. 5 § andra stycket fängelselagen). Kriminalvården kan bestämma när ett förtroenderåds överläggning med ledningen för anstalten ska hållas (se 4 kap. 7 § FARK Fängelse). För att tillgodose de intagnas möjlighet till medinflytande bör ett förtroenderåds möjlighet till överläggning med ledningen för anstalten ske utan onödigt dröjsmål. Även en enskild intagen som vill tala med en representant för ledningen av anstalten ska ges tillfälle till det så snart det lämpligen kan ske (se 1 kap. 20 § FARK Fängelse). Också denna rätt att lyfta frågor till ledningsnivå utan medverkan av ett förtroenderåd bör ske inom skälig tid. Det är olyckligt att någon muntlig överläggning inte ägde rum innan AA

förflyttades från anstalten. Utredningen ger dock inte tillräcklig grund för att rikta kritik mot anstalten.

Ärendet avslutas.

Beslutet har fattats av stf JO Karin Almgren. Dokumentet har fastställts digitalt och har ingen underskrift.

Rättssakkunniga Alice Haglöf har föredragit ärendet och tf. byråchefen Jörgen Buhre har deltagit i beredningen.